

ACC. N:R. 4451

Landskap: Småland Upptecknat av: Carl Sörensen
Härad: Sunnemo Adress: Tala Hamneda
Socken: Pjättersyd Berättat av: Pjättersydsbor
Uppteckningsår: 1835 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör gätor
Sakgätor. s. 1.

13 blad.

Skriv endast på denna sida!

Sakgätor. N:o 1 "Styp stängane,
sitt hängane, piäna² uella si²
jäna soom drängana". - svar "hache-
koar" (hachekorven hängdes på en
käpp i teket).

N:o 2. "Lelle bulle, sto på hälle,
fall ned, slo dennä², ingän man i
dätta lann, lelle bulle böta han.
Svar: ägg som föll ned från en hyf-
la och gick sönder.

N:o 3. "Dä² gaga övä² bi vann i
lann, dä² a wackän² liv älla anne,
män dä² han bi tal i sjara".
Svar: brevet.

N:o 4. "Om dan ä² dö² juitt a² kjött
i klo, om natten stå² dä² i
gaga". Svar: Tröskon.

No=6. " Ett fähus¹ fullsett mä wita
 tjö² i en stoa³ rso⁴ kalla⁵ dansa
 mett⁶ på. flona⁷ suor "Tungan"
 - 1. munnen. 2. Tanderna. 3. Tungan.

No=X. "Pao en gata stä¹ tjö² ställo!
 övampa³ di ställpans⁴ stä⁵ äik
 sjitkus⁶; övampa⁷ dä⁸ sjitkus⁹ät, en
 angelaa¹⁰; övampa¹¹ dä¹² stä¹³ ett stäin-
 rso¹⁴; övampa¹⁵ stäinssat¹⁶ stä¹⁷ en
 geonganäs¹⁸ kwan¹⁹; övampa²⁰ kwanen
 stä²¹ ett smö²²jekad²³; övampa²⁴ smö-
 jekad²⁵ät. tjö²⁶ brennande ju²⁷s²⁸
 övampa²⁹ di brennanäs³⁰ ju³¹en³² i
 ett wetelann³³ som hedningana³⁴
 bo i" suor "mänskhan" (mänsketan)
 - 1. benen. 2. "revän". 3. magen.
 4. bröstet. 5. munnen. 6. näsan

7. ägaren. 8. huvudskälen. 9. lässen
 No=8. Lotta på laaöt, i sjia på
 haöt, i stecka mett i flonsan
 svar "dra paa se hosen" (dra på
 sig strumpan.

No=9 "Sommme fälk släng av att,
 kätti fälk stäpp att i lommen
 (fickan) svar: "Snyta se"

No=10 "Sjättisjänn man häm te
 me i möake, han va, i ja mä-
 kade, han stoch i ja vrekade
 (d.a. skubbade) svar loppa.

No=11. "Poo som ett vässtä, mett-
 paa som en söck, ätte som
 en hjäpp". svar hatt.

-i. huvud. 9. mage. 9. saama.

No=12. Wem va de som ta de

första sticket i adams påls".

Svar "då järe böggen."

No=13. "Tjuv gao fore i rån väj;
Tjuv gao fore i visa väj; fira
hänga i fira gao i ein ätte i
Tjuv gao"; Svar: kon.

- 1. kornen. 2. ögonen. 3. spenarna.
4. benen. 5. svansen.

No=14. "Tjuv visa mot byen. Tjuv
visa mot sjen. fira hängarna
i fira flängarna, i en liten
hänga bakätte". Svar: kon.

No=15. "Tjuv tjössevinghä i fira
spelvevinghä i ein pingkompas
i eit perseverrekraft". Svar:
katten. — 1. oronen. 2. benen.

3. krappen. 4. svansen.

N° 16. "Lität soom en luss, brümt
soom en mus, ä kläa hela kong-
ens hus". Svar "höjprö" (linprö)

N° 17. "Da häm en herremän
riånäs, ä en jängfru gacånäs,
Han stäck sett rea i hämnäs
rea, ä denn re han ä må stam-
pän". Svar "kjässälba" (kärskär).

N° 18. - rikss. Där bygges en bro
över sjön utan stränder. Han bygg-
ger sig sjöna utan pärlor och
guld. Ej reses hon långsamt
av människohänder, ett ögonblick
murar dess vallbäge full. Ej mast
fälls ned, för att segla därus-
der, och ingen lar tull, där den
bro synes stå. Ej människemakt

att rubba dess grunder, ett barn
är för tungt att vandra därpå.
Svar: Regnbågen.

N° 19. "Helt du ha den sjövede
hannsen älla den månlade man-
sen." Svar: äin loät, älla äin må-
liä ostakit" (måglig ostbit)

N° 20. "Lella wita sjing, håll-
län ute ä hålltän inge."
Svar "fennstet" (fönstret)

N° 21. "Pae en räin, sto en stän!
da ä brä, män inte bakat, da
ä vin, män inte lavat, da ä
baan, män inte fött, lik, män
inte dött, brupa, män ingät
brällapp" Svar. Höyskan.

' Stenkyrka. & Mattvardbrädet. & matt-

vardarinnet. 4. Lih inburna i hysken
s. brudparet vigea i hysken, men
själva bröllopet hålles hemma.

No=22. "Wä ä² dä² soom staa² på gäll
vät ä² lägga² rompan på tabak.
Svar: "mu²" (muren).

No=23. "Wem ä² dän² fässte soom
gå² jänom² hjeakedeana." Svar: Ökyst
myckeln.

No=24. "Tjvä² gattta² grac, grönta
na di² fac, tia² na ti² inte² fac."
Svar: kvarnstenarna till hemkvarnen.

No=25. "Wä ä² dä² soom² gaa² matt
ä² da² ö² inte² te² drana." Svar:
klockan.

No=26. "Wä ä² dä² soom² gapa² ö²vä²
vannät, män² inte² dröcha." S. bestöven.

N^o=28 "Sax fetta i backen i fetta
på nacken". Svær. Mjölka en get.

(man stod grenslö över geten, då
man mjölkade densamma.

N^o=29 "En stoa omne, en litän
övenpao. En styvä i nävån, som
bra kan stao. De bättä en rangke
mä revån. Te bättä dä gao". Svær.

Skala på en hemkvarn. (Enligh
gätans form, skulle understenen
vara störst; detta är dock ej fallet
hos de hemkvarnas jag sett.

Överstenen var försedd med en
pinne i vilken man med ena
handen drog kvarnen.

N^o=30. Två smaa springa fåre,
Två stora springa ätte i allri.

bringa de värann "Svar" "Möinsjulen"
(Mogensjulen)

No=31. "Sjött soom jään i kring-
litt (d.v.s. runt) soom solän i
draa en stat ätte se". Svar "pan-
mejään" (d.v.s. Stepparna)

No=32. "Tjää ligga på knä i kää-
drass". Svar. "käädnä" (kardarna)

No=33. "Din kroskittä faa' ä äin
ihäli mää" i Tre huteläse baan".
Svar "na gryte" (en gryta).

1 brädden. 2 själva grytan. 3 fötterna.

No=34. "vi ä dä soom ja se själ-
am en an inte ja ätt". Svar: Terka sig.

No=35. Gita uppt. från d'jungla. "Mett
äppä gällvät de brajas en lek
i mett imällem kenen de ka di

sina stert, å mett uti hålät ä
yttästa glän (glädjen). Svar kärna
smör. (Man hade en ständkärna
med "Tänäl" som drags upp å ned.
Då man kärnade (tjeanade) fasthöl
man "tjeaman" med benen.)

No=36. Gåta uppt. från S. Ljunga "riksasp.
Det står en man vid en vägg,
med horn gap och lider skäg.

Svar: Tuppen.

Gåta No=37. "Di fravade om di velle
ha de som lac på backän, alle
de som rann på backän"

Svar: Träck - det första - Urin - det senare.

No=38. "Rönt som ett ägg, räckö
omkring en vägg" Svar: "nässtat"
(nystanet)

Skämtqvitar. No=1 (riksop. Bok
mot bok, här det länge in svar.
svälta en tunnna.

No=2. "Nå seti en kracka på
trästibban". Svar "Nå trät ä' achaggit".

No=3. "Vi ja skatan na hong seti
på Takit". Svar "Hong wisa se"

No=4. "Drängän kām ing ä' la seti
styva paa pians lana. Nā dräng-
äns styva boite slackna, så boite
pians lana drypa". Översättning

Drängen kom in, och lade sitt
styva, på pigans ludna. När dräng-
ens styva började slackna, så börja-
de pigans ludna drypa. Uttydning

Drängen lade sina vantar (alltså
sina frusna) på pigans vär. Då

vantarna blevo varma, droppade
vattnet på nåren, och vantarna
blevo mjuka.

No=5. "På vån i rom, han hadde
en kamm. Han hetå soom ja,
soom du, soom füllk, soom jä,
ja siå kamm namn, vad hetå
han? Svar "vad.

No=6. (rikspråk) Det fins i soom,
men inte i månen, det fins i
Småland men inte i Skåne.
Svar. Behåttaren L.

No=7. "Ja häm te ett ställe i
ingen va hemma. Likåt lac på
båt, i ingen va död". Svar: Man
men som var död, hette "ingen".

No=8. "annan å då mest raa.

4451

alla steckta huta i hysakan".
Svar: "steckta". (ria huud = mässa:
skohuud. Slehta = spikkhuud.
No=2. "vi i di bonnan loita ätte
om vaden, som han inte vill
hitta". Svar: Häl i gärdsgärdarna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13.